

Stockholms
universitet

1 (28)

2013-01-31

Dnr SU FV-6.5-0259-
13

Anna-Karin Björling
Utredare

Stockholms universitets försöksverksamhet med särskilt utvalda VFU-skolor med anknytning till lärarutbildningarna

– lägesrapport nr 1

Planeringsenheten

Stockholms universitet

Besöksadress: Bloms hus

Telefon: 08-164875, 073-4602792

Telefax:

E-post: anna-karin.bjorling@su.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Uppdrag från Regeringen och Utbildningsdepartementet.....	4
Verksamhetsförlagd utbildning för lärarutbildningar vid Stockholms universitet.....	4
Avtal mellan Stockholms universitet och skolhuvudmännen	6
De särskilt utvalda VFU-skolorna.....	7
Organisering och finansiering	10
Ledning	10
Resursförstärkning och finansiering.....	11
Aktiviteter	12
Enkätundersökning.....	15
Samarbete mellan universitetet och VFU-skolorna	16
Att vara många studenter på skolan	16
Introduktion på skolan.....	17
Handledning på skolan.....	17
Studentseminarier på skolan	19
Utvärdering på skolan	19
Förväntade studieresultat och examination	20
Utvecklingsområden	20
Bilagor.....	21
Bilaga 1. Mötesarenor under 2012.....	21
Bilaga 2. Medel som respektive institution/centrum/avdelning/enhet tilldelats för försöksverksamheten under 2012.....	22
Bilaga 3. Exempel på studentenkät.....	23

Sammanfattning

Detta är den första lägesrapporten om Stockholms universitets försöksverksamhet med särskilt utvalda VFU-skolor med anknytning till lärarutbildningarna. Verksamheten beräknas pågå under fem år med start 2012 och avslut 2017 (slutrapport). Det övergripande målet är att höja kvaliteten i lärarutbildningarna och stärka studenternas professionsutveckling genom ett närmare samarbete mellan universitet och skola. Detta sker t.ex. genom seminarier med handledare respektive studenter och genom att universitetets VFU-lärare regelbundet finns på plats på skolan för att stödja handledarna i deras arbete med studenterna. Personalen erbjuds även introduktion i universitetets VFU-bedömningsmodell för lärarutbildningar och lärarna på skolorna erbjuds handledarutbildning om 7,5 hp som genomförs på plats på skolan. På sikt ska skolorna även fungera som värdar för forsknings- och utvecklingsinsatser.

Försöksverksamheten leds av en projektgrupp som utgörs av ordförande för Samordningsgruppen för lärarutbildningarna vid Stockholms universitet, en projektledare och en utredare. I verksamheten deltar även cirka tjugo VFU-lärare från fyra lärarutbildningsinstitutioner och ett centrum. På respektive skola finns även en VFU-kontaktperson/projektledare, utsedd av skolledningen, som har ett nära samarbete med en eller ett par av VFU-lärarna. Särskilda medel har tillförts från Stockholms stad respektive Botkyrka kommun för att finansiera VFU-kontaktpersonen. Universitetet har bland annat tillfört 200 kr extra per högskolepoäng (hp) VFU.

Under 2012 har elva skolor varit knutna till försöksverksamheten, varav tre är förskolor, fem grundskolor (en F-6- och fyra F-9-skolor) och tre gymnasier. Två av grundskolorna har särskola och ett gymnasium gymnasiesärskola. Åtta av skolorna finns i Stockholms stad och tre i Botkyrka kommun. Verksamheten planeras att omfatta minst 250 studenter (cirka 100 grundläroestuder, 100 ämnesläroestuder, 35-40 förskolläroestuder och 10-15 specialläroestuder, yrkesläroestuder tillkommer senare). Räknat från hösten 2012 ingår ämnesläroestuder under fem år, medan övriga ingår under en något kortare period.

År 2012 har framför allt använts för att organisera och bygga upp verksamheten, såsom att rekrytera skolor, avsätta personal, finansiera samt informera och förankra. Det är även tidskrävande att anpassa placerings- och samverkanssystem till försöksverksamheten, särskilt för ett stort lärosäte som Stockholms universitet. En planeringsfas har vidare övergått till en genomförandefas genom att en rad olika aktiviteter har satts igång, såsom handledarutbildningar, seminarier och möten. Under slutet av 2012 genomfördes även en enkätundersökning till studenter och personal vid ett urval av VFU-kurser och särskilt utvalda VFU-skolor. Resultatet visar bland annat att samarbetet mellan universitetet och skolorna har fungerat bra, och att både personal och studenter upplevt det som positivt och givande att det har varit många studenter på skolan. Mot bakgrund av resultatet presenteras också ett antal förslag på utvecklingsområden som kan prövas i försöksverksamheten och/eller generellt i verksamhetsförlagd utbildning.

Uppdrag från Regeringen och Utbildningsdepartementet

Under senvåren 2011 kontaktade Utbildningsdepartementet Stockholms universitet för att diskutera en eventuell försöksverksamhet avseende särskilt utvalda skolor för verksamhetsförlagd utbildning, s.k. VFU-skolor¹. Universitetet hade då en tid, i liten skala, förberett ett pilotprojekt med likande inriktning. Under hösten 2011 presenterade universitetet ett par alternativa upplägg med olika ambitionsnivåer. I regleringsbrevet från Regeringen och Utbildningsdepartementet för 2012 tilldelades universitetet 5 miljoner för att inleda försöksverksamheten. Av regleringsbrevet framgår följande:

”Medlen ska användas för försöksverksamhet med särskilt utvalda skolor för verksamhetsförlagd utbildning, s.k. VFU-skolor, i syfte att höja kvaliteten i lärar- och förskollärarytbildningarnas verksamhetsförlagda utbildningsdel. Projektet ska även bidra till att fler ämnesdidaktiska forskningsprojekt genomförs i skolan, till skolutveckling och ökad kompetens i de särskilda VFU-skolorna och till mer kunskap om evidensbaserade metoder i skolan. Försöksverksamheten ska dokumenteras och följas upp kontinuerligt. Stockholms universitet ska hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om verksamheten och inkomma med en rapport senast den 28 februari 2013.”

Under ett möte med departementet den 17 januari 2013 bestämdes att rapporten (helst) ska inkomma redan den 31 januari 2013. Detta är något vi tagit fasta på, vilket innebär att en del tabeller inte är helt fullständiga.

Verksamhetsförlagd utbildning för lärarutbildningar vid Stockholms universitet

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) för lärarutbildningar kan organiseras på olika sätt vid olika universitet och högskolor. Rapporten inleds därför med en översiktlig beskrivning av VFU vid Stockholms universitet som syftar till att ge en bakgrund till försöksverksamheten.

VFU i lärarutbildningarna vid Stockholms universitet (och även nationellt) utgörs fr.o.m. hösten 2011 av 30 hp i respektive utbildning och ska tillsammans med den universitetsförlagda delen skapa en helhet². VFU genomförs i samverkan med kommunerna inom Stockholms län. Detta innebär att VFU kan genomföras i såväl kommunala som fristående förskolor, grundskolor och gymnasieskolor.

Cirka 1000 skolor i 40 kommuner eller stadsdelar tar årligen emot cirka 5500 lärarstudenter från Stockholms universitet under deras VFU. Samarbetet mellan universitetet och kommunerna/stadsdelarna har en särskild organisation, är reglerat genom samverkansavtal

¹. Dessa skolor kallas även för ”övningskolor” eller ”handledningskolor”. I enlighet med regleringsbrevet från departementet har vi i rapporten valt att kalla dem VFU-skolor.

². Gäller de nya lärarutbildningarna från 2011. Försöksverksamheten fokuserar på dessa utbildningar men omfattar även en del studenter i den tidigare utbildningen.

och involverar många olika funktioner både vid universitetet, hos skolhuvudmännen och i skolorna.

Under 2012 ingick förskolläraryrket, grundläraryrket med inriktning mot fritidshem, F-3 eller 4-6 samt ämnesläraryrket i försöksverksamheten. Under 2013 kommer även specialläraryrket att ingå. Vi räknar också med att inom kort inkludera yrkesläraryrket. Deras verksamhet kommer att redovisas först i rapport nr 2 som, enligt regleringsbrevet för 2013, ska inkomma till departementet senast den 28 februari 2014.

I tabell 1 nedan presenteras en översikt över vilka VFU-kurser som genomförs under respektive termin, med fokus på ”läraryrket med start fr.o.m. hösten 2011” och som har ingått i försöksverksamheten under 2012. Studenter i ”läraryrket med start 2001 t.o.m. våren 2011”, vilkas VFU-moment tidsmässigt sammanfaller med dessa kurser, ingår också i verksamheten.

Tabell 1. VFU-kurser som genomförs under respektive termin för förskolläraryrket, grundläraryrket med inriktning mot fritidshem, F-3 och 4-6, ämnesläraryrket med inriktning mot 7-9 respektive gymnasium. De kurser som står med fet stil genomfördes under 2012. Övriga är under utveckling.

Utbildning	Termin									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Förskolläraryrket	VFU I 3 hp	VFU II 6 hp	VFU III 6 hp	VFU IV 7,5 hp		VFU V 7,5 hp				
Grundläraryrket - fritidshem	VFU I a 2,5 hp	VFU 1b 5 hp		VFU II 7,5 hp		VFU III 15 hp				
Grundläraryrket - F-3 och 4-6	VFU I 2,5 hp	VFU II 5 hp			VFU III 7,5 hp			VFU IV 15 hp		
Ämnesläraryrket - 7-9		VFU I 6,5 hp			VFU II 7,5 hp			VFU III 16 hp		
Ämnesläraryrket - gymnasium		VFU I 6,5 hp			VFU II 7,5 hp				VFU III 16 hp	

Samtliga VFU-kurser inleds och avslutas med ett eller flera seminarier på universitetet. Studenterna examineras genom dokumentation i en digital portfölj, muntlig redovisning vid reflektionsseminarier, trepartssamtal (gäller inte vid VFU I inom grund- och förskolläroprogrammen) och VFU-handledarens skriftliga omdöme i en VFU-rapport.

Avtal mellan Stockholms universitet och skolhuvudmännen

Den 7 juli 2012 slöts ett tilläggsavtal till det samverkansavtal om verksamhetsförlagd utbildning inom lärarprogrammen som undertecknades av lärosäten och kommuner i Stockholms län under hösten 2011. Tilläggsavtalet syftar till att skapa ett fördjupat samarbete mellan Stockholms universitet och de avtalslutande särskilt utvalda VFU-skolorna kring den verksamhetsförlagda utbildningen. Avtalet omfattar perioden 1 juli 2012 – 31 december 2016 och kan förlängas ett år i taget om parterna är överens om det efter att årlig uppföljning skett. Om förutsättningar för avtalet förändras under avtalsperioden ska enligt avtalet nya förhandlingar upptas om någon av parterna begär det. Det övergripande målet är att höja kvaliteten i lärarutbildningen och stärka studenternas professionsutveckling.

Stockholms universitet förbinder sig

- Att de särskilt utvalda VFU-skolorna prioriteras vid placering av studenter så att de alltid får det maximala antal studenter de kan ta emot.
- Att universitetets samordningsinstitutioner för VFU-kurserna anordnar två seminarier per termin vid de särskilt utvalda VFU-skolorna mellan universitetslärare och handledare, där man möts för att diskutera undervisning i syfte att stödja studenterna i deras professionsutveckling och utveckla skolans verksamhet.
- Att de särskilt utvalda VFU-skolorna prioriteras vid erbjudanden från universitetet om handledarutbildningar och utbildning till mentorer för nyexaminerades introduktionsperiod.
- Att utbetala ersättning i enlighet med det samverkansavtal för verksamhetsförlagd utbildning som gäller från och med 2012-01-01, samt därutöver 200 kronor per högskolepoäng VFU för varje student som placeras vid en särskilt utvald VFU-skola.
- Att dokumentera samt att årligen följa upp samarbetet.

Skolhuvudmännen förbinder sig

- Att skapa förutsättningar för utveckling av den verksamhetsförlagda utbildningen genom att t.ex. prova olika modeller för genomförande.
- Att bidra med medel för projektledning vid varje särskilt utvald VFU-skola.
- Att handledarna vid de särskilt utvalda VFU-skolorna anordnar två professionsutvecklande seminarier per termin för VFU-studenterna.
- Att de särskilt utvalda VFU-skolorna ska fungera som nav för andra skolor i arbetet med verksamhetsförlagd utbildning.

Avtalet speglar bland annat den stora satsning som universitetet genomför för att erbjuda handledarutbildning om 7,5 hp till samtliga lärare på de särskilt utvalda VFU-skolorna. Handledarutbildningen, liksom seminarierna, genomförs på plats på respektive skola. Detta innebär att deltagarna inte behöver resa till universitetet för en campusförlagd handledarutbildning, vilket underlättar praktiskt. Men framför allt innebär det att handledarutbildningen och seminarierna kan anpassas till respektive skolas och skolforms verksamhet.

Samtlig personal på VFU-skolan och, i mån av plats, även handledare på närliggande skolor har även erbjudits introduktion i VFU-bedömningsmodellen i form av två halvdagar. På detta och andra sätt kan VFU-skolan fungera ett nav för andra skolor. I mån av plats erbjuds även handledare från närliggande skolor att delta i handledarutbildningen. Detta är unikt då introduktion i modellen och handledarutbildning för övrigt genomförs på universitetet.

Formerna för seminarierna utprövas och utvecklas på respektive skola och planeras i samverkan/diskussion med universitetets särskilt utvalda VFU-lärare och ämnesdidaktiker³. På sikt ska även en gemensam ”seminariebank” tas fram med seminarier med professionsutvecklande innehåll som bör hållas för studenterna på respektive skola. På sikt kommer dessutom samverkan att byggas upp mellan VFU-skolorna och närliggande skolor kring ämnesdidaktiska och professionsfördjupande seminarier. ”Navbyggandet” kommer på detta sätt att successivt utvecklas och fördjupas.

De särskilt utvalda VFU-skolorna

I försöksverksamheten ingår för närvarande följande elva ”förskolor”, ”grundskolor” och ”gymnasier”⁴:

- Förskolor
 - Karlavagnens förskola, Botkyrka kommun
 - Nytorgets förskolor, Stockholms stad
 - Råcksta förskolor, Stockholms stad
- Grundskolor
 - Bäckahagens skola, F-9 samt särskola, Stockholms stad
 - Knutbyskolan, F-6, Stockholms stad
 - Skarpnäcksskolan, F-9 samt särskola, Stockholms stad
 - Sturebyskolan, F-9, Stockholms stad
 - Trädgårdsstadsskolan, F-9, Botkyrka kommun

³. För enkelhetens skull används ”VFU-lärare” som en sammanfattning av ”VFU-lärare och ämnesdidaktiker”.

⁴. Två av ”förskolorna” är egentligen enheter som inkluderar flera förskolor, två av ”grundskolorna” och ett ”gymnasium” inkluderar även ”särskola” respektive ”gymnasiesärskola” som är egna skolformer. För enkelhetens skull har vi valt att kalla dem förskolor, grundskolor och gymnasier.

- Gymnasier
 - St:Eriks gymnasium, samt gymnasiesärskola, Stockholms stad
 - Tensta/Ross gymnasium, Stockholms stad
 - Tumba gymnasium, Botkyrka kommun

Knutbyskolan, Bäckahagens skola och Trädgårdsstadsskolan har även ingått i ”pilotprojektet” som började planeras hösten 2010.

Försöksverksamheten planeras att omfatta minst 250 studenter (cirka 100 grundlärostudent, 100 ämneslärostudent, 35-40 förskollärostudent och 10-15 speciallärostudent, yrkeslärostudent tillkommer senare). Räknat från hösten 2012 ingår ämnesläroarna under fem år medan övriga ingår under en något kortare period.

Tabell 2 nedan ger en överblick över VFU-skolornas storlek, antal studenter på respektive skola etc. under främst 2012. Tabellen kommer regelbundet att följas upp i syfte att bland annat identifiera eventuella skillnader i planerat antal lärare som ska handledarutbildas och antal studenter i förhållande till faktiskt antal handledarutbildade lärare och antal studenter.

Tabell 2. Antal barn/elever, tillsvidareanställda lärare/pedagoger, handledarutbildade lärare/pedagoger, personal som fått introduktion i VFU-bedömningsmodellen (3 timmar vid två tillfällen), studenter inom läroutbildningar från 2001 och studenter inom läroutbildningar fr.o.m. ht-2011 vid respektive förskola, grundskola och gymnasium. I antal barn/elever vid Bäckahagens skola, Skarpnäcks skola och St:Eriks gymnasium inkluderas även sarskolelever.

Förskolor, grundskolor och gymnasier	Skolfakta					
	Antal barn/ elever	Antal tillsvidare- anställda läro/peda- goger	Antal hand- ledarutbildade läro/pedagoger	Antal som fått introduk- tion i VFU- bedömnings- modellen	Antal studenter inom läroutb. från 2001	Antal stu- denter inom läroutb. fr.o.m. ht- 2011
	2012	2012	T.o.m. 2012 och ev. planerat	2011,2012 och ev. planerat	2012	2012
Karlavagnens förskola	111 st.	18 st.	T.o.m. 2012: 4 st. 2013: Ännu inte planerat	2011: 1 st. 2012: 0 st. 2013: 3 st.	2 st.	4 st.

Förskolor, grundskolor och gymnasier	Antal barn/ elever	Antal tillsvidare- anställda lärare/peda- goger	Antal hand- ledarutbildade lärare/pedagoger	Antal som fått introduk- tion i VFU- bedömnings- modellen	Antal studenter inom lärarutb. från 2001	Antal stu- denter inom lärarutb. fr.o.m. ht- 2011
	2012	2012	T.o.m. 2012 och ev. planerat	2011,2012 och ev. planerat	2012	2012
Nytorgets förskolor	195-205 st.	17 st.	T.o.m. 2012: 1 st. 2013-2017: 20 st.	2012: 45 st.	4 st.	0 st. ⁵
Räcksta förskolor	260 st.	60 st.	T.o.m. 2012: 3 st. 2013-2017: 17 st.	2012: 60 st.	6 st.	0 st.
Bäckahagens skola	455 st.	37 st.	T.o.m. 2012: 16 st.	2012: 38 st.	12 st.	14 st.
Knutbyskolan	310 st.	38 st.	T.o.m. 2012: 16 st.	2012: 22 st.	5 st.	15 st.
Skarpnäcksskolan	836 st.	45 st.	T.o.m. 2012: 0 st. 2013: Ca. 40 st.	2012: 0 st. 2013: Ca. 80 st.	6 st.	13 st.
Sturebyskolan	1027 st.	62 st.	2013: 3 st. (nya 7,5 hp), 25 st. äldre utb)	2012: 15 st.	6 st.	10 st.
Trädgårdsstads- skolan	640 st.	59 st.	T.o.m. 2012: 12 st. 2013: 18 st.	2011: Samtlig personal.	14 st.	14 st.
Ross/Tensta gymnasium	730 st.	53 st.	T.o.m. 2012: 2 st.	2012: 30 st.	14 st.	10 st.
S:t Eriks- och Scengymnasiet	1449 st.	145 st.	T.o.m. 2012: 33 st.	2012: 15 st.	11 st.	11 st.
Tumba gymnasium	1200 st.	90 st.	Tom 2012: 10 st. 2013: 25 st. intresserade.	2012/2013: Hela kollegiet jan-feb 2013.	5 st.	3 st.

⁵. Förskollärarstudenterna följs från våren 2013 då förskollärarutbildningens VFU-kurser startar. Därför är det inga studenter på Nytorget och Räcksta förskolor under 2012. Karlavagen fanns med i det tidigare ”pilotprojektet”.

Av tabellen framgår att antal barn/elever på förskolorna, grundskolorna och gymnasierna varierar; från 106 på en förskola till 1449 på en gymnasieskola. En del grundskolor är även dubbelt eller tredubbelt så stora som andra, mätt i antal barn/elever. I detta sammanhang kan det även nämnas att en skola (St:Eriks gymnasium) ligger i innerstaden, andra i närförort och ytterligare andra längre ut. Skolorna finns även i olika områden med befolkning med varierande socio-ekonomisk bakgrund.

Av tabellen framgår även antalet studenter på framför allt gymnasierna inte proportionerligt i förhållande till skolans storlek (mätt i antal elever) och inte heller i förhållande till antal handledarutbildade lärare. På sikt är planen att respektive förskola/grundskola/gymnasium tilldelas det antal studenter som de kan emot och att relationen mellan antalet handledarutbildade lärare och antalet studenter blir mer proportionerlig, men det är naturligtvis beroende av olika faktorer såsom hur många studenter som söker respektive program och inriktning och vilka platser som skolorna kan erbjuda. En grundskola F-9 kan t.ex. erbjuda handledare i många olika program (fritidshem, F-3, 4-6 och ämneslärare) vilket gör det möjligt att placera ett större antal studenter.

Av tabellen framgår dessutom att betydligt fler personer (ibland samtlig pedagogisk personal) har fått introduktion i VFU-bedömningsmodellen än som har genomfört handledarutbildning. Detta beror på att introduktionen och utbildningen kan ses som en ”tvåstegsraket” där den kortare introduktionen föregår och inkluderas i en längre handledarutbildning. Introduktion i VFU-bedömningsmodellen är vidare och enligt samverkansavtalet en grundförutsättning för att handledare lärarstudenter.

Organisering och finansiering

Ledning

Det övergripande ledningsansvaret för försöksverksamheten ligger på universitetets Samordningsgrupp för lärarutbildningarna och på Samordningsgruppens särskilda VFU-utskott. Detta innebär att verksamhetens ledning är direkt förankrat i områdes- och fakultetsnämnderna, vilket är viktigt för att de ansvariga lärarutbildningsinstitutionerna ska bli engagerade och stödja samverkan med de särskilt utvalda VFU-skolorna.

Den operativa ledningen utgörs av ordförande i Samordningsgruppen, en projektledare vid en lärarutbildningsinstitution och en utredare vid Planeringsavdelningen. Ordförande är en länk till universitetsledningen och till de beslutande grupperna med representation såväl från universitetet som från skolhuvudmännen. Projektledaren leder och organiserar verksamheten på de aktuella skolorna och samarbetar med skolledningarna. Utredaren har en indirekt ledningsfunktion genom arbetet med att kontinuerligt återföra erfarenheter från verksamheten som kan ligga till grund för successiva förbättringar. Till projektet har även knutits cirka tjugo särskilt utvalda VFU-lärare som ansvarar för att stödja handledarna i deras arbete med studenterna. På respektive skola finns även en VFU-kontaktperson/projektledare som är utsedd av skolledningen. Denna person ansvarar bland annat för att, i samverkan med särskilt

utvalda VFU-lärare, organisera verksamheten för att på bästa sätt kunna ta emot många studenter.

Projektledningen organiserar informations-, planerings- och avstämningsmöten för att stödja de befintliga organisations- och ledningsstrukturerna på universitetet och skolorna i deras arbete med att successivt fördjupa samverkan. Ett par exempel på mötesarenor är regelbundna erfarenhetsutbyten mellan förskolor, grundskolor respektive gymnasieskolor samt planeringsmöten mellan VFU-lärare på universitetet. Syftet med dessa möten är att diskutera erfarenheter, identifiera problem och möjligheter och hitta gemensamma lösningar. I samband med olika möten och föredrag lokalt och nationellt har vi även märkt ett markant ökat intresse för projektet från andra universitet, högskolor och skolor. Vid de tre senaste nationella VFU-konferenserna har försöksverksamheten exempelvis haft en egen punkt.

En viktig del i försöksverksamheten är samarbetet med Helsingfors universitet. Under en kick-off i september genomfördes t.ex. en inspirationseftermiddag, där Olli Määttä, chef för internationella relationer vid Helsingfors universitet och lärare vid övningsskolan Helsingfors Normallyceum, deltog. Framöver planerar vi även för att representanter från övningsskolorna i Helsingfors bidrar till verksamheten genom att företrädesvis granska och analysera erfarenheterna av försöksverksamheten i Stockholm. Under oktober 2012 undertecknade universitetet därför en avsiktsförklaring avseende samarbete med bland annat Helsingfors övningsskoleverksamhet.

Resursförstärkning och finansiering

Den bärande tanken i modellen med särskilt utvalda VFU-skolor är, som redan nämnts, att universitetets VFU-lärare regelbundet är ute på skolorna. Mer konkret avsätter en till två lärare cirka 10-20 % av en heltid för samverkan med respektive skola. Deras ansvar är bland annat att stödja handledarna individuellt eller i grupp i syfte att stödja studenterna i deras professionsutveckling. Ersättningen till skolorna utökas även med 200 kr/högskolepoäng VFU för de studenter som gör sin VFU på de aktuella skolorna. En viss resurs avsätts också för omkostnader i samband med studiebesök, konferenser etc. Denna resursförstärkning bedöms som mycket viktig, dels för att skapa utrymme för VFU-skolornas utvidgade uppdrag, dels för att möjliggöra det utvecklingsarbete som försöksverksamheten kräver.

Förutom basresurser i form av exempelvis VFU-ansvariga, kursansvariga, VFU-kurslärare och medel för digital portfölj har universitetet tillfört särskilda medel för en projektledare (50 % av heltid) och en utredare (20 % av heltid). Skolhuvudmännen tillför, utöver stödet till den ordinarie VFU-verksamheten, särskilda medel för en VFU-kontaktperson/projektledare vid varje särskilt utvald VFU-skola motsvarande 150 000 kr i Stockholms stad och 100 000 kr i Botkyrka kommun.

För 2012 tillförde Utbildningsdepartementet 5 miljoner, men inga garantier kunde då lämnas avseende fortsatt finansiering bland annat på grund av den pågående utredningen av verksamheten med särskilt utvalda VFU-skolor. Stockholms universitet beslutade då lägga försöket på en kostnadsnivå där medlen skulle räcka i två och ett halvt år, dvs. halva försöksperioden och att universitetet skulle skjuta till medel om inga externa medel skulle till-

komma. För 2012 innebär detta att VFU-ersättningen till de särskilt utvalda VFU-skolorna höjdes från 540 till 740 kr/student och högskolepoäng. Medel tillfördes till medverkande lärarutbildningsinstitutioner och centrum baserat på antal studenter i försöksverksamheten (se bilaga 2). Medlen ska i första hand användas för att öka universitetslärares utrymme för att planera och samarbeta med handledare på de särskilt utvalda VFU-skolorna under olika VFU-kurser.

För 2013 tillfördes universitetet ytterligare 5 miljoner med möjligheter att söka ytterligare medel från de 40 miljoner som Regeringen avsatt för nationell försöksverksamhet avseende ”handledningsskolor”. Mot denna bakgrund kommer Stockholms universitets försöksverksamhet att ytterligare förstärkas resursmässigt från och med 2013. Medlen kommer främst att användas till att ytterligare höja skolhuvudmännens VFU-ersättning för att skapa utrymme för deras utvecklingsarbete, samt för att stödja ämnesdidaktiska forskningsprojekt. Under 2013 planerar universitetet t.ex. att utlysa cirka 1 miljon kronor (av de nya 5 miljonerna) internt för två forskningsprojekt som förläggs på en eller flera av skolorna.

Aktiviteter

År 2012 har framför allt syftat till att organisera och bygga upp försöksverksamheten. En del aktiviteter i form av seminarier och möten har emellertid redan genomförts. Ytterligare aktiviteter planeras att genomföras under 2013, vilket framgår av tabell 3, nedan. Tabellen kommer successivt att förfinas avseende definitioner av olika begrepp och regelbundet följas upp avseende planerat antal seminarier och möten i förhållande till verkligt antal genomförda. Introduktions- och utvärderingsmöten för studenter ingår i en handlingsplan som tas fram som ett stöd för organiseringen av VFU-verksamheten vid respektive skola.

Tabell 3. Antal handledarseminarier, studentseminarier, introduktionsmöten för studenter, utvärderingsmöten för studenter, möten mellan VFU-kontaktperson/projektledare på skolan och särskilt utvalda VFU-lärare samt möten mellan handledare och särskilt utvalda VFU-lärare per förskola, grundskola och gymnasium.

	Seminarier och möten					
	Handledar-seminarier	Student-seminarier	Introduktions-möten för studenter	Utvärderings-möten för studenter	Möten VFU-kontakt-person och VFU-lärare	Möten handledare och VFU-lärare
Förskolor, grundskolor och gymnasier						
Karlavagnens förskola	2013: 4 st.	2013: Ännu inte planerat.	2013: Ännu inte planerat.	2013: Ännu inte planerat.	ht 2012: 5 st. vt 2013: Minst 4 st.	2013: Ca 5 st. Fler är under utarbetning.
Nytorgets förskolor	2013: 4 st.	2013: Ännu inte planerat.	2013: 1 st.	2013: Ännu inte planerat.	ht 2012: 5 st. vt 2013: Minst 4 st.	vt 2013: 10 st.

Förskolor, grundskolor och gymnasier	Handledar- seminarier	Student- seminarier	Introduktions- möten för studenter	Utvärderings- möten för studenter	Möten VFU- kontakt- person och VFU-lärare	Möten handledare och VFU- lärare
Råcksta förskolor	2013: 4 st.	2013: 4 st.	2013: 2 st.	2013: 2 st.	ht 2012: 5 st. vt 2013: Minst 4 st.	vt 2013: 10 st.
Bäckahagens skola	2012: 3 st. vt 2013: 4 st.	2012: 2 st. vt 2013: 3 st.	2012: 2 st. 2013: Vid behov.	2012: 0 st. 2013: Vid behov.	2012: 15 st.	2012: Ca 10 st. 2013: En gång i veckan.
Knutbyskolan	2012: 0 st. 2013: 4 st.	2012: 4 st.	2012: 4 st.	2012: 2 st.	2012: Ca 15 st.	2012: Ca 12 st.
Skarpnäcks- skolan	2012: 0 st. vt 2013: 2 st.	2012: 0 st. vt 2013: 2 st.	2012: Ännu inte planerat. 2013: Ännu inte planerat.	2012: 2 st. vt 2013: 2 st.	2012: 3 st. 2013: 2 st.	2012: 3 st. 2013: 2 st.
Sturebyskolan	vt 2013: 2 st.	vt 2013: 4 st.	vt 2013: 2 st.	vt 2013: 2 st.	2012: 4 st. vt 2013: 4-7 st.	vt 2013: 2-3 st.
Trädgårds- stadsskolan	2012: 3 st. 2013: Ännu inte planerat.	2012: 1 st. 2013: 1 st.	2012: 1 st. 2013: Vid nya studenters första VFU.	2012: 1 st. 2013: Vid behov.	2012: 3 st. vt 2013: 2 st.	2012: 0 st. 2013: Ännu inte planerat.
Ross/Tensta gymnasium	2012: 2 st. vt 2013: 2 st.	2012: 1 st. vt 2013: 2 st.	2012: 2 st. vt 2013: 2 st.	2012: 0 st. vt 2013: 2 st.	2012: 6 st. vt 2013: 6 st.	2012: 0 st. 2013: Ännu inte planerat.
S:t Eriks- och Scengymnasiet	2012: 1 st. 2013: 4 st.	2012: 0 st. 2013: 2 st.	2012: 2 st. 2013: 4 st.	2012: 1 st. 2013: Ännu inte planerat.	2012: 6 st. 2013: Ännu inte planerat.	2012: 2 st. 2013: Ca 3 h/vecka
Tumba gymnasium	2012: 2 st. 2013: 4 st.	2012: 1 st. 2013: 4-6 st.	2012: 1 st. 2013: 4 st.	2012: 1 st. 2013: 4 st.	2012: 7 st. 2013: 8-12 st.	2012: 2 st. 2013: 4 st. (samma som handl.sem.)

Av tabellen framgår att de särskilt utvalda VFU-skolorna planerar att genomföra minst 4 handledarseminarier och (med några undantag) mellan 4 och 6 studentseminarier under 2013. Detta är i linje med eller t.o.m. något fler än vad som regleras av avtalet (se ovan). Nedan listas exempel på handledar- respektive studentseminarier som har genomförts 2012 eller planeras att genomföras 2013:

Handledarseminarier:

- Teman med utgångspunkt i förväntade studieresultat och handledaruppdraget med inriktning mot värdegrund och förskolans kunskapsuppdrag.
- Reflektionsseminarium – modell ”kollegial handledning”.
- Vad händer i gruppen? – om gruppdynamik.
- Hur stöttar vi VFU-studenters språkutveckling under VFU?
- Att möta VFU-studenter som har svårt att nå förväntade studieresultat.
- Om uppföljning och utvärdering av VFU-kurs – utarbetande av lokal modell.

Studentseminarier:

- Om förskolans värdegrund, organisation och förskollärarens roll.
- Värdegrund, Konflikthantering.
- Skolans värdegrund och huvudmannens förväntningar på lärare som yrkesgrupp.
- Ett kommunikativt och demokratiskt ledarskap i klassrummet.
- Första möte med skolan från elev/föräldrar perspektiv.
- Från kompis till lärare.
- Yrkesrollen; hur skapas motivation hos eleven?
- Vad innebär det att ha ett professionellt förhållningssätt gentemot elever?
- Formativ bedömning.

Respektive skola planerar även att genomföra mellan 1 och 4 introducerande informationsmöten och mellan 2 och 4 avslutande utvärderingsmöten med studenter. Anledningen till denna variation kan vara att antal VFU-kurser som genomförs på skolan varierar. Vid en F-9-skola kan t.ex. VFU-kurser för grundlärorestudenter mot fritidshem, F-3 och 4-6 samt ämneslärare 7-9 genomföras vid olika tidpunkter vilket innebär många olika möten. En annan anledning kan vara att skolorna ännu inte vet hur många möten som behövs eftersom de ännu inte vet hur många studenter de kommer att tilldelas under respektive kurs. Av tabellen framgår även att universitetet och skolorna planerar mellan 2 och 15 möten mellan VFU-kontaktperson och VFU-lärare samt mellan 2 och 12 möten mellan handledare och VFU-lärare. Dessa former av möten varierar således mycket mellan olika skolor. En förklaring kan vara att en del skolor hunnit längre i planeringen, medan att andra hunnit utveckla mer samarbete kring VFU-kurserna och därmed planerar fler möten. Några VFU-lärare erbjuder även ”handledning på handledning”, vilket ökar antalet möten.

Enkätundersökning

Under november och december 2012 genomfördes en enkätundersökning till studenter som genomfört sin VFU II för grundlärautbildning med inriktning F-3 eller 4-6 vid Bäckahagens skola, Knutbyskolan och Trädgårdsstadsskolan (se exempel på studentenkät i bilaga 3). Dessa tre skolor har ingått i pilotprojektet med särskilt utvalda VFU-skolor sedan 2010. Anledningen till att dessa skolor valdes ut var att de hade kommit relativt långt i planering och genomförande. Syftet med undersökningen var explorativt, därav många öppna frågor i enkäten.

Det finns inga avgörande skillnader mellan VFU-kurser som förläggs på dessa och andra skolor. Oavsett skola ska studenternas ”praktik” följa och spegla samma kursplan, inklusive förväntade studieresultat, bedömning och examination. Detta speglar även enkäten där många av frågorna generellt berör VFU (såsom handledning och att vara många studenter på samma skola), medan andra främst berör försöksverksamheten (såsom ett närmare samarbete mellan universitetet och skolan i form av seminarier och möten). Tanken är även att det som genomförs och prövas i försöksverksamheten, på sikt, ska inspirera och utvecklas inom andra verksamhetsförlagda kurser och på andra skolor.

VFU II F-3 och VFU II 4-6 är i princip identiskt upplagda avseende förväntade studieresultat, seminarier och examinationsuppgifter (förutom att VFU II 4-6 startar ett par veckor före VFU II F-3). En liknande enkät skickades även ut till handledarna och de besvarade frågorna mot bakgrund av VFU II för F-3 och 4-6. Liknande enkäter besvarades dessutom av VFU-lärare och VFU-kontaktpersoner vid de tre skolorna. Syftet med att använda liknande enkäter var att ha möjlighet att identifiera likheter och skillnader i erfarenheter mellan främst studenter och handledare.

Nedan presenteras tabell 4 som redovisar antal svarande studenter av det totala antalet per skola och inriktning samt antal svarande handledare per skola. Svarsfrekvenser återfinns inom parenteser och bedöms överlag som god.

Tabell 4. Antal svarande studenter av det totala antalet per skola och inriktning på grundlärautbildningen samt antal svarande handledare per skola.

Skola	Studenter respektive handledare		
	Studenter F-3	Studenter 4-6	Handledare F-3 och 4-6
Knutbyskolan	5 av 7 (71 %)	3 av 4 (75 %)	6 av 7 (86 %)
Bäckahagens skola	3 av 3 (100 %)	3 av 3 (100 %)	3 av 4 (75 %)
Trädgårdsstadsskolan	Inga studenter	1 av 2 (50 %)	1 av 2 (50 %)

Nedan ges exempel på intressanta resultat från undersökningen samt förslag på utvecklingsområden mot bakgrund av resultatet.

Samarbete mellan universitetet och VFU-skolorna

Redan våren 2011 genomfördes en enkätundersökning till studenter och personal knutna till Knutbyskolan, Bäckahagens skola och Trädgårdsstadsskolan. Resultatet från personalenkäterna visade bland annat att både handledare på skolorna och VFU-lärare vid universitetet efterfrågade mer samarbete mellan universitetet och VFU-skolan. I undersökningen från december 2012 ställdes därför en fråga om just erfarenhet av samarbetet mellan universitetet och skolan. VFU-lärarna vid dessa tre skolor har exempelvis svarat för handledarutbildning, erbjudit handledning på handledning, varit på plats på skolan en och samma dag varje vecka samt varit med på introduktions- och utvärderingsmöten med studenterna. Handledarna, VFU-kontaktpersonerna på skolorna och även VFU-lärarna förefaller överlag nöjda eller mycket nöjda med samarbetet, vilket framgår av följande citat: ”X och Y är toppen samarbetspartners (namnen på VFU-lärarna har ersatts med X och Y, författarens kommentar)!” ”Informationen och kommunikationen har med få undantag fungerat väl”. Kontakten med ledningen på skolan behöver dock intensifieras och utvecklas, enligt flera VFU-lärare. Någon lyfter även fram att inblandad personal bör vara bättre pålästa om styrdokument kring t.ex. avtal och finansiering. En av skolorna tilldelades endast två studenter för en utbildning och önskar betydligt fler vid nästa tillfälle.

Även studenterna besvarade denna fråga. De flesta av studenterna har inte märkt att det funnits en särskilt utvald VFU-lärare på skolan, utan hon/han kunde uppfattas som en ”vanlig studiebesökare”. Detta indikerar att de särskilt utvalda VFU-kurslärarnas roll och ansvar behöver förtydligas ytterligare och kommuniceras, inte minst för studenterna. Detta kan göras i samband med det introducerande mötet på skolan med studenterna.

I detta sammanhang kan det även nämnas att den första kontakten med handledaren har fungerat smidigt och enligt plan för de flesta av studenterna, men några fick i sista stund reda på att handledaren bytts ut från föregående VFU-kurs. Detta indikerar att framförhållningen och informationen avseende tilldelning av handledare behöver utvecklas och förbättras.

Att vara många studenter på skolan

För flera av studenterna upplevde att det var tryggt och trevligt att vara många studenter, för andra spelade det ingen roll då studenten ”inte hade något intresse” av att umgås med de andra studenterna. Någon föreslår att man inledningsvis har ”ett seminarium så att man lär känna alla studenter på skolan och inte ser dem som personal”. Flera studenter upplevde även att eleverna främst påverkades positivt av att studenterna var fler, t.ex. att eleverna fick mer hjälp, vilket även en del föräldrar uppmärksammat genom mejl, eller så påverkades eleverna inte alls. (Vi vet dock inte vad eleverna tycker.) Flera lyfter även fram att eleverna är vana vid att det är många lärarstudenter på plats. Handledarna upplevde också att det var positivt att

studenterna var många och de var även nöjda med organiseringen av att ta emot många studenter.

Introduktion på skolan

För att skolan smidigt ska kunna ta emot många studenter på en gång uppmuntras respektive skola att ta fram en handlingsplan. En del av planen kan vara att presentera ett gemensamt program för studenterna, t.ex. i form av deltagande på konferenser, möten och råd. Detta och annat bör företrädesvis presenteras under ett introducerande möte för studenterna. En introduktion verkar ha fungerat bra ("jag kände mig varmt välkommen", enligt en student), medan ett annat möte på en annan skola uppfattades som mindre bra ("för mycket pekpinnar"). Ett planerat möte ställdes in, vilket innebar att studenter blev besvikna ("jättedåligt"). Den introduktion som, enligt studenter och personal, fungerat bäst innehöll bland annat en presentation av studenterna för personalen, studenternas förväntningar, fakta om skolan och en rundvandring. Studenterna fick även nycklar och senare en VFU-bricka som de skulle bära i lokalerna. Introduktionen avslutades med ett samtal om "Ett kommunikativt och demokratiskt ledarskap i klassrummet". Under introduktionen deltog bland annat rektor, VFU-kontaktpersonen och VFU-läraren och personifierade på detta sätt samarbetet för studenterna. I detta sammanhang kan det nämnas att en av skolorna har inrett ett särskilt VFU-rum för studenterna med datorer, scheman etc. I detta rum kan även handledarna genomföra reflekterande samtal med studenterna.

Handledning på skolan

Två frågor ställdes om handledning till studenterna; (1) om förutsättningar för handledning och (2) om själva handledningen.

En delfråga om förutsättningar handlade om hur många studenter som respektive handledare handledde samtidigt. De flesta hade två studenter, två t.o.m. tre (två "nya" och en "gammal") och övriga en student. Att vara två studenter upplevdes som givande då de fick stöd av varandra, men även att vara en upplevdes som positivt. (Ingen kommentar fanns om att vara tre.) Att vara två (och förmodligen även tre) kan dock riskera att varje student inte får tillräckligt med individuell feedback från handledaren, vilket en student påpekade.

En annan delfråga handlade om hur ofta studenterna "träffade" sin handledare. Enligt studenterna varierade tiden från 15-20 minuter (eller 30 minuter varannan dag) till 3-4 timmar per dag. Dessa minuter och timmar användas oftast efter att lektionerna var avslutade. Omfattningen av tid för handledning varierade alltså mycket mellan studenterna. Mest variation var det inom en av skolorna. Flera nämnde även att de "träffade" sin handledare hela tiden; "jag var hennes skugga". Även handledarna fick frågan om förutsättningar för handledning. Enligt dem varierade tiden mellan 20 minuter och cirka 2-3 timmar per dag (oftast efter lektionstid) då de bland annat planerade, tipsade, stöttade, diskuterade och utvärderade tillsammans med studenterna. Handledarna ombads även definiera "handledning". Flera svarade att "allt" är handledning såsom undervisning, planering, samtal efter lektioner, föräldrakontakt, utvärderingssamtal, trepartssamtal, andra att det är "leda, tipsa och stötta".

Det råder således olika uppfattning om vad handledning innebär. För, inte minst, studenternas skull bör därför handledningstiden definieras tydligare både vad gäller form och innehåll. Ett förslag är att sätta en nedre gräns för hur många minuter/timmar handledning (som då bör definieras) som respektive student kan förvänta sig per dag från sin handledare.

Fråga två berörde själva handledningen. Även här finns det skillnader i uppfattning mellan studenter. En del studenter har fått rådgörande konstruktiv, utvecklande och konkret kritik om vad som kan göras bättre och hur, andra har inte fått det, men vill gärna ha det i större utsträckning. Vissa handledare upplevdes som engagerade, inkluderande och pålästa på styrdokument om t.ex. syfte och mål med kursen, medan andra upplevdes som frustrerade, exkluderande och inte pålästa (bland annat för att de inte hade lyckats komma in i den gemensamma digitala portalen där styrdokumentet för kurserna återfinns). En del handledare gav studenterna mycket utrymme och möjlighet att undervisa. De fick även följa med på konferens, utställning om nya undervisningsmaterial etc. vilket upplevdes som positivt. Andra fick inte göra det i lika stor utsträckning och uttryckte besvikelse. Här följer några citat som belyser dessa ytterligheter:

”Handledaren la mycket tid åt oss...Vi gick igenom dagarna ihop. Vi pratade väldigt mycket om vad som hade kunnat gå bättre och vad som gick bra. En liten reflektion. Jag lärde mig mycket.”

”Man kan säga att han var en förebild för mig på hur en riktig lärare ska vara. Jag lärde mig mycket av honom. En sak som kändes bra var att han engagerade sig väldigt mycket i handledarrollen. Som jag fick reda på så gick han på kursen för hur en handledare ska vara. Det finns lärare som blir påtvingade att bli handledare. Inte kul för oss studenter”,

”Jag fick helt och hållet anpassa mig till hennes schema. Hon framställde sitt jobb som oerhört tidskrävande. Gav en känsla av att lärarjobbet inte är glädjefullt, mest krävande och frustrerande. Hon tog tag i allt jag sa och förtydligade de negativa vinklarna... Hon hade inte kommit in i (den digitala, rapportförfattarens kommentar) portföljen och var inte inläst på kurskraven på VFU II. Hennes VFU-krav på mig kände jag alltså inte igen, vilket gjorde mig osäker.”

”Den tid som jag trodde skulle bli handledning var min handledare på olika möten, t.ex. med arbetslaget. Jag fick inte den feedback jag behövde.”

De flesta av de svarande studenternas handledare verkar ha genomgått handledarutbildning, men enligt en student hade (åtminstone) en inte det. Handledarna fick också frågan om hur de upplevde sin handledning och även om hur de upplevde eventuell handledarutbildning. Ett fåtal redogjorde endast för sin egen handledning och då i korta ordalag såsom ”den fungerade bra”. Detta kan kanske bero på att de hade för kort tid på sig att besvara frågan eller för att det kan vara svårt att kritisk granska och bedöma sin egen insats som handledare. Ett förslag är därför att ha ett eller flera handledarseminarier som fokuserar på att formulera, ge och ta konstruktiv kritik, både till sig själv som handledare och till studenter. I sina svar fokuserade handledarna istället på delfrågan om handledarutbildningen, vilken upplevdes som bra, positiv

och gav insikter. Detta framgår av följande citat: ”Jag har precis gått 7,5 p kurs. Att handleda och utveckla yrkeskunnande i lärarutbildningen. Den hade jag mycket stöd och hjälp av vid handledningen” och ”Min handledarutbildning gav mig ett nytt sätt att se på att handleda”.

I detta sammanhang kan det även nämnas att en handledare påpekade följande:

”För att handledningen ska vara ännu mer fokuserad på studenternas utveckling skulle vi undervisande handledare behöva avlastas från en del av ordinarie administration.”

Studentseminarier på skolan

Av tilläggsavtalet mellan universitetet och skolhuvudmännen framgår att det ska genomföras två seminarier för studenter respektive handledare per termin. Av tabell 3, ovan, framgår hur många seminarier som har genomförts under 2012 och hur många som planeras att genomföras under 2013. Detta visar att verksamheten har kommit igång på flera skolor, men intensifieras 2013.

På en av de tre skolorna har det genomförts två professionsutvecklande seminarier för studenterna; ett i samband med VFU II F-3 och ett i samband med VFU II 4-6. Seminarierna handlade bland annat om skolkoder, skolans genrepedagogik, mattegenre, läsinlärning och skolans värdegrund, såsom skolans likabehandlingsplan. Handledare, rektor och VFU-kontaktperson presenterade olika delar. Uppfattningen om vad seminariet handlade om varierade något mellan de svarande, vilket förmodligen speglar vad personen tyckte var mest intressant. Ett önskemål från ett par studenter var att dela upp seminariet under flera dagar. Ett annat var att få inblick i specialpedagogernas arbete. En VFU-lärare menade även att innehållet till nästa gång tydligare ska kopplas till kursens förväntade studieresultat.

Utvärdering på skolan

På av skolorna genomfördes en gemensam utvärdering för studenterna i slutet av VFU II. (Vid den tredje skolan genomfördes en utvärdering i samband med VFU I.) Utvärderingarna upplevdes som positiva: ”Jag tycker det var väldigt bra att vi studenter fick en möjlighet att påpeka sådant vi tycker fungerat bra samt punkter som inte funkat lika bra”. Någon tyckte att det var bra att både VFU-kontaktperson och VFU-läraren från universitetet organiserade och deltog i utvärderingen. En annan tyckte istället att det var bäst att endast VFU-kursläraren deltog eftersom studenterna då kunde vara mer öppna i sina åsikter. En del har även haft utvärdering tillsammans med handledaren: ”Det var bra, vi pratade om hela VFU-tiden och hur jag såg på perioden”. Andra hade inte haft utvärdering och menade: ”Jag tycker att det borde vara obligatoriskt att ha en utvärdering med handledaren.” Detta är något skulle kunna prövas i försöksverksamheten. De utvärderingar som genomförs framöver måste även konkretiseras, fokuseras och samordnas så att samma frågor inte ställs i olika sammanhang till en och samma student.

Förväntade studieresultat och examination

De två sista frågorna berörde förväntade studieresultat och examination. Studenterna upplevde att de under kursens seminarier och praktik har fått möjlighet att visa att de har uppnått de flesta av de förväntade studieresultaten. Flera påpekar dock att de inte förstår flera av de förväntade studieresultaten eftersom de är otydligt formulerade. Analysen av svaren på frågorna pekar även mot att flera delar av de förväntade studieresultaten examineras genom olika examinationsformer såsom trepartssamtal och VFU-portfölj, medan andra inte examineras i någon större utsträckning eller inte alls. Andra VFU-kurser har liknande förväntade studieresultat och examinationsformer. Detta är därför en generell problematik. Samordningsgruppen för lärarutbildningarna vid universitet har därför initierat ett utvecklingsprojekt som syftar till att se över relationen mellan de förväntade studieresultaten och examinationen i samtliga VFU-kurser i de nya lärarutbildningarna.

Utvecklingsområden

Mot bakgrund av resultatet presenteras nedan ett antal förslag på utvecklingsområden som kan prövas i försöksverksamheten. En del kan även prövas generellt i de verksamhetsförlagda utbildningarna för lärarutbildningarna. Områdena kan vidare ses som en sammanfattning av resultatet av enkätundersökningen.

- Fördjupa samarbetet ytterligare mellan universitetet och VFU-skolorna.
- Förtydliga och kommunicera den särskilt utvalda VFU-lärarens roll och ansvar på skolan.
- Genomför och förbättra de introducerande informationsmötena för studenterna.
- Låt, på sikt, endast de lärare som är handledarutbildade handleda studenterna på de särskilt utvalda VFU-skolorna.
- Förbättra generellt framförhållningen av tilldelning av handledare till studenterna.
- Definiera generellt vad som avses med handledning både vad gäller förutsättningar, form och innehåll.
- Genomför handledarseminarier på VFU-skolan med fokus på t.ex. syfte och kurskrav samt konsten att ge och ta konstruktiv kritik.
- Genomför professionsutvecklande seminarier för studenterna som inte är för långa och mot bakgrund av kursens förväntade studieresultat.
- Låt samtliga handledare genomföra systematisk formativ (lärandeinriktad) och summativ utvärdering tillsammans med respektive student.
- Samordna och konkretisera de utvärderingar som görs.
- Förtydliga generellt relationen mellan förväntade studieresultat och examination.

Bilagor

Bilaga 1. Mötesarenor under 2012.

Interna möten

- Introduktion för ledningen på varje hemvistinstitution
- Introduktion för alla lärare med VFU i sitt uppdrag
- Introduktion och uppföljande möte specialpedagogik, SÄR
- Introduktion för lärare och ledning grundlärare med inriktning mot fritidshem
- Löpande möten med de utvalda VFU-lärarna, varannan-var tredje vecka
- Löpande möten VFU-ansvarigruppen, VFU-skolor stående punkt, varannan vecka
- Uppföljningsmöten ledning
- Uppföljning/återkoppling till lärare med VFU i sitt uppdrag
- Möten med ledning eller lärare, vid behov
- Projektgruppsmöten, vid behov

Externa möten

- Introduktion för ansvariga på kommunnivå, Stockholm och Botkyrka
- Introduktion för ansvariga på stadsdelsnivå, Södermalm och Hässelby/Vällingby
- Uppföljning kommunnivå, Stockholm löpande, Botkyrka, vid behov
- Introduktion för skolledning på respektive förskola/skola
- Introduktion för all personal på respektive förskola/skola
- Uppföljningsmöten löpande på respektive förskola/skola, ett antal redan gjorda
- Möten i kommuner för att informera om projektet och vilken nytta de kan dra av projektets organisation för att organisera VFU i den egna kommunen
- Nationella VFU-nätverket, VFU-skolor egen punkt för vid de senaste mötena
- Storstadsnätverk för VFU, VFU-skolor egen punkt för de senaste mötena
- Samverkanskonferensen för VFU, Stockholms län, en workshop för VFU-skolor
- Möten med Olli Määttä, ansvarig för Övningsskola, ämneslärare, i Helsingfors
- Möte för alla VFU-samordnare i Stockholms län, VFU-skolor egen punkt
- Möten KSL, VFU-skolor egen punkt

Gemensamma möten

- Kick-off
- Möten alla VFU-förskolor och SU:s VFU-lärare två gånger per termin
- Möten alla VFU-grundskolor och SU:s VFU-lärare två gånger per termin
- Möten med VFU-gymnasieskolor och SU:s VFU-lärare två gånger per termin
- I tankarna en gemensam konferens för alla särskilt utvalda VFU-skolor.

Bilaga 2. Medel som respektive institution/centrum/avdelning/enhet tilldelats för försöksverksamheten under 2012.

Institution/centra/avdelning/enhet	Kronor (kr)
Institutionen för matematikämnets och naturvetenskapsämnenas didaktik	1 040 000 kr
Institutionen för språkdidaktik	1 040 000 kr
Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen	800 000 kr
Centrum för de humanistiska ämnenas didaktik vid Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap att användas tillsammans med Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik vid Statsvetenskapliga institutionen	800 000 kr
Specialpedagogiska institutionen	320 000 kr
Studentavdelningen för senare fördelning till kommuner	792 500 kr
Planeringsenheten för senare fördelning till kommuner för olika typer av omkostnader	207 500 kr
Summa	5 000 000 kr

Bilaga 3. Exempel på studentenkät.

Studentenkät - grundskollärare 4-6, verksamhetsförlagd utbildning (VFU) II vid Knutbyskolan, Trädgårdstadsskolan och Bäckahagens skola, ht-2012

Denna enkät handlar om din upplevelse och erfarenhet av olika aktiviteter inför och under VFU II vid Knutbyskolan, Trädgårdstadsskolan eller Bäckahagens skola. Dessa tre skolor kallas för ”övningsskolor” och ingår i ett, av regeringen initierat, utvecklingsarbete. Arbetet genomförs av universitetet i samverkan med dessa och även åtta andra skolor. Din erfarenhet och dina förslag på förbättringar är därför mycket viktiga som underlag för att utveckla detta arbete.

Dina svar på frågorna nedan behandlas konfidentiellt och kommer att sammanställas tillsammans med de andra studenternas svar. Vi som ansvarar för detta heter Anna-Karin Björling och Cecilia Netje och arbetar som dokumenterare respektive projektledare i övningsskoleprojektet. Om du har frågor om enkäten eller projektet är du varmt välkommen att kontakta oss via anna-karin.bjorling@su.se, 073-4602792 eller cecilia.netje@cehum.su.se, 0704-621411.

Stort tack för att du fyller i enkäten och använd gärna baksidan om raderna inte räcker till!

Ifylld enkät lämnas direkt till din VFU-kurslärare vid universitetet. Den kan även lämnas eller skickas till:

Anna-Karin Björling
Planeringsenheten
Stockholms universitet
106 91 Stockholm

1. Jag har genomfört praktik i samband med VFU II vid:

- Knutbyskolan
- Bäckahagens skola
- Trädgårdstadsskolan

2. Inledande VFU-seminarium på universitetet (ligger i kursen före VFU II)

- Hur fungerade det inledande seminariet på universitetet? Hur väl förberedde det dig till praktiken på skolan? Vad kan göras bättre och hur?

3. Första kontakt med VFU-ansvarig/handledare vid skolan

- Tog du kontakt med VFU-ansvarig och/eller din handledare vid skolan före praktiken på skolan? Om ja, hur fungerade det? Vad kan göras bättre och hur?

4. Introduktion på skolan

- Hur togs du emot och introducerades första dagen på skolan? Presenterades t.ex. ett gemensamt program för praktiken på skolan för er studenter? Vad kan göras bättre och hur?

5.Handledning

5 a. Hur många studenter handledde din handledare; en, två eller flera? Planerade du din tid på skolan tillsammans med handledaren? Hur ofta träffade du handledaren, varje dag eller? Ungefär hur många timmar sammanlagt? Vad kan göras bättre och hur?

5 b. Hur upplevde du själva handledningen? Vad kan göras bättre och hur?

6. Många studenter

- Var det många studenter från din eller andra lärarutbildningar på skolan samtidigt? Om ja, hur upplevde du det? Att ni var många, tycker du att det eventuellt påverkade eleverna? I sådana, fall, på vilket sätt?

7. Samarbete skolan och universitetet

- Har du lagt märke till att det ibland eller ofta har funnits en lärare från universitetet på skolan? Hur uppfattade du hennes/hans roll? Vad kan göras bättre när det gäller samarbetet mellan skolan och universitetet?

8. Seminarier

- Har skolan arrangerat ett eller flera seminarier för er studenter? Om ja, utifrån vilka teman? Vilka teman skulle du vilja ha på seminarierna som skolan ska arrangera?

9. Utvärdering

- Har skolan genomfört en utvärdering av praktiken tillsammans med er studenter, t.ex. om vad som fungerat bra och/eller sämre? Om ja, har du haft en individuell utvärdering tillsammans med din handledare och/eller i större grupp? Hur fungerade den individuella respektive grupputvärderingen? Vad kan göras bättre och hur?

10. Förväntade studieresultat (lärandemål), enligt kursplan

*Under VFU II, inkl. seminarier och praktik,
har jag fått visa att jag kan*

	<i>I mycket hög grad</i>	<i>I hög grad</i>	<i>I låg grad</i>	<i>I mycket låg grad</i>	<i>Ingen åsikt</i>
a. reflektera över mitt agerande som lärare utifrån skolans värdegrund och demokratiuppdrag	☐	☐	☐	☐	☐
b. planera undervisning utifrån styrdokument	☐	☐	☐	☐	☐
c. leda undervisning utifrån styrdokument	☐	☐	☐	☐	☐
d. formulera relevanta mål för undervisningen i svenska	☐	☐	☐	☐	☐
e. formulera relevanta mål för undervisningen i matematik	☐	☐	☐	☐	☐
f. använda olika kommunikativa uttrycksformer i undervisningen	☐	☐	☐	☐	☐
g. kommunicera muntligt i olika undervisningssituationer	☐	☐	☐	☐	☐
h. kommunicera skriftligt i olika undervisningssituationer	☐	☐	☐	☐	☐
i. vara lyhörd i mitt ledarskap	☐	☐	☐	☐	☐
j. reflektera över undervisning och lärande utifrån gjorda erfarenheter	☐	☐	☐	☐	☐
k. reflektera över undervisning och lärande utifrån teoretiska perspektiv	☐	☐	☐	☐	☐
l. kommunicera med kollegor kring undervisningens mål och utformning	☐	☐	☐	☐	☐

11. Examination

a. Mitt trepartsamtal examinerade ett eller flera förväntade studieresultat Ja Nej Vet ej

Om ja, ange vilket eller vilka, enligt ovan: _____

b. Min VFU-portfölj examinerade ett eller flera förväntade studieresultat Ja Nej Vet ej

Om ja, ange vilket eller vilka, enligt ovan: _____

c. Mitt individuella mål som jag presenterade under det avslutande
reflektionsseminariet examinerade ett eller flera förväntade studieresultat Ja Nej Vet ej

Om ja, ange vilket eller vilka, enligt ovan: _____

Kommentarer om förväntade studieresultatet (lärandemål) och/eller examination

12. Övriga synpunkter, t.ex. på denna enkät
